

Omgaan met echtscheidingsproblematiek

Ouders en echtscheiding

Gescheiden ouders die ruzie maken tijdens een tienminutengesprek, ouders die leerkrachten meetrokken in hun echtscheidingsconflict of een stiefouder die informatie over een kind opeist. Ondanks het feit dat elke school bijna dagelijks met dit soort situaties te maken krijgt, blijkt echtscheiding een lastig onderwerp voor onderwijsprofessionals. Hoe ga je als leerkracht immers op een positieve en constructieve manier om met ouders en kinderen die emotioneel geraakt en uit balans zijn door een echtscheiding?

Angelique van der Pluijm

(www.angeliquevanderpluijm.nl)

is auteur van *School en echtscheiding* en ondersteunt scholen bij het omgaan met echtscheidingsproblematiek

Landelijk gezien strandt een op de drie huwelijken. Onderzoek toont aan dat er jaarlijks een grote groep minderjarige kinderen betrokken is bij echtscheidingen. Zo'n 25 procent daarvan maakt een echtscheiding mee tijdens de basisschoolleeftijd (Spruijt & Kormos, 2010; Haverkort & Spruijt, 2012). Echtscheiding heeft veel impact op kinderen, met name als ouders veel ruzie maken en lang door blijven ruziën. Met de meeste kinderen gaat het na verloop van tijd gelukkig weer goed, maar een deel van de scheidingskinderen blijft problemen houden, soms zelf tot in de volwassenheid (zie het kader 'Impact van een echtscheiding' (Spruijt & Kormos, 2010) voor de mogelijke gevolgen en de impact van een echtscheiding).

Dilemma's en problemen

Scholen worden regelmatig geconfronteerd met echtscheidingsperikelen en met problemen rondom gescheiden ouders en stiefouders. In januari 2016 stond in het *Algemeen Dagblad* een artikel met de kop: 'Iedereen over de rooie op de ouderavond'. Van Gaalen (2016) schrijft dat veel leerkrachten ervaren dat ouders hen voortdurend voor dilemma's stellen. Ouders willen niet samen naar een tienminutengesprek komen, maken openlijk ruzie als ze wel samen komen of zijn het niet eens over een zorgplan. Gescheiden ouders uiten op hun beurt ook hun frustraties. Ze krijgen bijvoorbeeld gebrekkige of onvoldoende informatie van de school over hun kind of hebben een rapport helemaal niet gezien. 'Tientallen ouders dienden de afgelopen jaren een klacht in bij de Landelijke Klachtencommissie Onderwijs (LKC)', aldus Van

Gaalen (2016). Gescheiden ouders en scholen komen er samen niet altijd goed uit. Wat kan hierbij anders (om problemen te voorkomen)?

Positie van de school

Echtscheiding is ingrijpend en komt als vanzelf de scholen binnen. Dat geldt ook voor de problemen die gepaard gaan met echtscheiding. Toch is juist de school de aangewezen plaats om structureel aandacht te geven aan echtscheiding. Dat blijkt uit onderstaande punten.

- De school en ouders staan dicht bij elkaar, hebben frequent contact en kennen elkaar goed. Ze hebben samen één gemeenschappelijk doel: het borgen van het welzijn en de ontwikkeling van het kind.
- De school is tijdens een echtscheiding een van de weinige constante factoren in het leven van het kind. De school kent het kind en fungeert als een 'veilige haven'.
- De school, en de leerkracht in het bijzonder, heeft een signalerende rol die goed van pas komt bij het opmerken van problemen bij echtscheiding.
- De school heeft korte lijntjes naar diverse hulpinstanties en kan eenvoudig opschakelen naar extra zorg als dat nodig is.

Kortetermijnoplossingen

De school kan voor een kind het verschil maken. Hoe zij handelt bij echtscheiding doet ertoe. Begrip en duidelijkheid zijn essentieel. Soms lijken de opties tot handelen in complexe echtscheidingssituaties moeilijker dan ze daadwerkelijk zijn. Onder alle boosheid van ouders zit vaak verdriet en frustratie. De school is zeker

Impact van een echtscheiding

- Gedragsproblemen
- Emotionele problemen
- Moeilijkheden in sociale relaties
- Depressieve gevoelens
- Kwetsbare eigen relaties en gezinsvorming
- Riskante gewoonten
- Problemen op school
- Een lager opleidingsniveau
- Een zwakkere band met ouders
- Een groter eigen echtscheidingsrisico
- Een lager eigen zelfbeeld

De personen op deze foto hebben geen relatie tot de inhoud van dit artikel

Foto's: Wilbert van Woensel

geen hulpverleningsinstantie, maar in de praktijk van alledag is het voor veel ouders al een punt van rust als de leerkracht oprecht begrip toont, luistert, duidelijk is en meedenkt over oplossingen voor het kind op school (in het kader 'Tips voor omgang met ouders' hieronder vind je handreikingen voor een positieve omgang met ouders (Van der Pluijm & Grevelt, 2013)).

Moeilijk gesprek

Op basisschool De Hoeksteen worstelt de leerkracht van groep 6 met een probleem. Ze heeft zojuist de vader van Teun gesproken. Hij vertelde haar dat Teun niet meer met zijn moeder mee naar huis mag, omdat zij op dit moment een verkeerde invloed heeft op Teun. Zijn moeder maakt volgens de vader de hele echtscheidingssituatie verwarrend en gecompliceerd. Daarnaast eist

zijn vader dat de school de moeder van Teun verbiedt om nog langer op het schoolplein of in de school te komen. Dit alles is volgens zijn vader in het belang van Teun.

Praktische kijk

Wat moet je als leerkracht doen in de situatie van bovenstaande casus?

- Richt het gesprek op het kind. Vertel dat je het rot vindt dat Teun hinder ondervindt van de echtscheiding. Je hebt op school nog niet gemerkt dat de resultaten en het gedrag van hem veranderen en je hebt onlangs kort gesproken met Teun over de echtscheiding. Je hebt het gevoel dat hij daar op dit moment mee kan omgaan.
- Laat beide ouders weten dat je je niet mag en wilt mengen in een conflict tussen de ouders. Als derde partij loop je het risico juridisch in

Ouders mogen altijd op het schoolplein komen; beide ouders hebben recht op omgang met hun kind

Tips voor omgang met ouders

1. Stel het kind en zijn belangen op school centraal. Leg de focus op het kind, zijn welzijn en zijn ontwikkeling, ook als ouders afdwalen naar hun eigen problemen. Denk mee over oplossingen voor het kind, maar geef geen (goed bedoelde) adviezen aan ouders.
2. Toon betrokkenheid en begrip aan *beide* ouders. Houd met allebei contact, blijf neutraal en raak niet betrokken in hun conflict. Beweeg mee, maar blijf terughoudend. Besef dat ouders door een moeilijk scheidingverwerkingsproces heen gaan.
3. Neem stelling, zorg dat je duidelijk bent en communiceer dit naar ouders. Informeer hen over de regels en de wijze waarop de school omgaat met echtscheiding en stiefouders. Laat je juridisch informeren op dit vlak. Bekijk hoe je ouders tegemoet kunt komen en wat realistisch of haalbaar is. Wijs ouders op de informatieplicht die de school heeft, maar vertel ze óók dat ouders die allebei het gezag hebben wettelijk verplicht zijn elkaar te informeren.
4. Vraag ouders direct bij een scheidingsmelding om (nieuwe) informatie. Laat hen een vragenlijst invullen naar aanleiding van een scheidingsmelding. Vraag naar praktische zaken, zoals adressen, maar ook naar het gezag (in de meeste gevallen houden de ouders gezamenlijk gezag). Laat de ingevulde vragenlijst ondertekenen door beide ouders.
5. Schaam je niet als je er zelf niet uitkomt. Stel je open naar collega's, praat samen over lastige situaties of ga naar een vertrouwenspersoon. Zorg ervoor dat je geen hulpverlener wordt. Schakel op tijd door, maar blijf betrokkenheid tonen.

Schaam je niet als je er zelf niet uitkomt, maar bespreek de situatie met collega's en durf open te zijn

het geheel betrokken te worden en voor eigen rechter te spelen. Blijf daar ver vandaan, kies nooit partij en maak dit duidelijk. Luister naar de vader, omdat achter zijn actie veel verdriet, woede en teleurstelling schuilt. Door te luisteren, begeef je je al ver genoeg op het pad van interventie.

- Feit is dat – als er sprake is van ouderlijk gezag dat door beide ouders wordt gedragen – je als school ouders niet zomaar de toegang tot het schoolplein of de school mag ontzeggen. Beide ouders hebben in dit geval recht op omgang met hun kind.
- In deze casus hebben beide ouders het gezag en het recht op informatie over hun kind. Je kunt dus niemand iets ontzeggen. Een belangrijke opmerking hierbij is wel dat ouders wettelijk verplicht zijn ook *elkaar* te informeren over hun kind.
- Bespreek het probleem met een collega, bijvoorbeeld met iemand die een broertje of zusje van deze leerling in de klas heeft. Schakel de intern begeleider en de directie in om een zo goed mogelijke oplossing voor deze situatie te vinden.

Juridische kijk

Wat is de juridische kijk op de casus? De vader onderneemt in dit geval een bedenkelijke actie die vervelende consequenties kan hebben. Zijn advocaat zal hem terugfluiten en vertellen dat dit optreden in zijn nadeel werkt bij de uitspraak die de rechter gaat doen. In het kader van de gelijkwaardigheid tussen de ouders, die

allebei het ouderlijk gezag dragen, wordt met deze 'vaderactie' de moeder zonder bewijs onderuit gehaald. Vaders optreden zal de procedure over de zorg- en contactregeling bij de rechtbank vertragen en bemoeilijken, doordat de advocaat van de moeder deze actie van de vader in het geding zal brengen. Vanuit het kader van machtsmisbruik oefent de vader druk uit op de leerkracht van Teun, maar indirect brengt hij ook de school in verlegenheid.

Langetermijnoplossingen

Op elke school vind je protocollen voor dyslexie, rouw en ADHD. Dat is gelukkig een vanzelfsprekendheid. Een protocol of beleid dat gericht is op echtscheiding is er echter vaak nog niet, terwijl toch gemiddeld zo'n 25 procent van alle leerlingen een echtscheiding meemaakt op de basisschool. Tijd voor een plan dus. Een plan dat net als bij het bouwen van een huis dient als een goed fundament. Een plan dat ook echt uitvoerbaar is en tot doel heeft het aantal echtscheidingsproblemen op school te verminderen. Simpelweg omdat er een visie is, er kennis ontstaat over echtscheiding, de neuzen dezelfde kant op komen, echtscheiding in positieve zin een onderwerp van

Tips voor een echtscheidingsplan

1. Inventariseer het aantal scheidingskinderen op school en bekijk hoeveel kinderen serieuze problemen ondervinden van de echtscheiding. Deze aantallen maken inzichtelijk hoe groot de problematiek werkelijk is op school.
2. Kinderen in een echtscheidingssituatie kunnen een zorgbehoefte hebben. Geef echtscheiding daarom een plaats in het zorgplan en de zorgroute.
3. Maak echtscheiding bespreekbaar binnen het team. Durf open te zijn over de problemen die iedereen ervaart en zet het onderwerp op de agenda van de teamvergaderingen.
4. Stel een plan 'Omgaan met echtscheiding' op. Beschrijf in dit plan bijvoorbeeld hoe de school omgaat met echtscheiding, welke signalerings- en begeleidingstaak zij op zich neemt, tot waar ze handelt en wanneer ze opschakelt, hoe de leerkrachten zich op dit gebied professionaliseren en wat de school en ouders van elkaar mogen verwachten tijdens een periode van echtscheiding.
5. Praat met ouders over echtscheiding, bijvoorbeeld tijdens een informatieavond en bespreek wederzijdse verwachtingen. Investeer op die manier in ouderbetrokkenheid.
6. Vergroot je kennis over omgaan met echtscheiding via een training. Laat je juridisch informeren over echtscheiding.

Echtscheiding is niet alleen voor kinderen en ouders, maar ook voor scholen een serieus probleem dat om een serieuze aanpak vraagt

gesprek wordt en de school uiteindelijk duidelijker en professioneler omgaat met echtscheiding (zie het kader 'Tips voor een echtscheidingsplan' op de vorige pagina voor praktische tips).

Bestuursbreed aanpakken

Het schoolbestuur heeft een aanzet gegeven om met vijf scholen tegelijk het onderwerp 'omgaan met echtscheiding' op te pakken. Per school is in een teamvergadering het onderwerp besproken en geïnventariseerd. Er zijn werkgroepen gemaakt die elk een stukje van het onderwerp oppakken. Daarnaast worden er ook bestuursbreed een aantal overkoepelende zaken opgepakt, zoals een protocol opstellen dat elke school verder uitwerkt. Elke school inventariseert het aantal scheidingskinderen en eventuele problemen die er zijn met betrekking tot echtscheiding. Op die manier wordt de status quo helder en kunnen praktische vervolgstappen gezet worden.

Hoog op de agenda

Dit artikel geeft handvatten voor het omgaan met echtscheidingsproblematieken waar inmiddels behoorlijk wat scholen mee worstelen,

maar daarmee zijn we er niet. Naar de toekomst toe is het belangrijk dat er landelijk erkenning én aandacht komt voor de geschetste problemen en dat scholen aangespoord, maar ook gesteund worden in professioneel handelen bij echtscheiding. Omgaan met echtscheiding op school moet hoog op de agenda komen.

Echtscheiding is niet alleen voor kinderen en ouders, maar ook voor scholen een serieus probleem dat om een serieuze aanpak vraagt. En waar je als leerkracht hulp bij nodig hebt. ●

LITERA TUUR!

- Gaalen, E. van (2016, Jan. 13). Iedereen over de rooie op de ouderavond. *Algemeen Dagblad*, 4-5.
- Haverkort, C., & Spruijt, E. (2012). *Kinderen uit nieuwe gezinnen*. Houten: Lannoo.
- Pluijm, A. van der, & Grevelt, M. (2013). *School en echtscheiding*. Amsterdam: SWP.
- Smits, V. (2015). *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*. Apeldoorn: Maklu.
- Spruijt, E., & Kormos, H. (2010). *Handboek Scheiden en de kinderen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Wil jij op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in het basisonderwijs?

Neem nu een abonnement op JSW

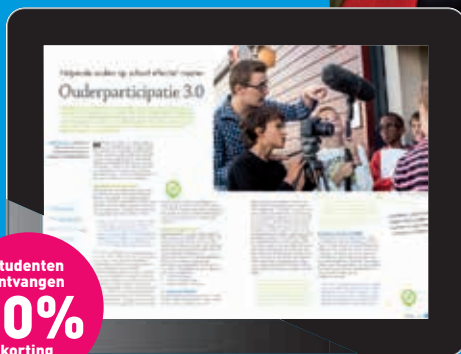
Wil je niets missen, neem dan een abonnement op HJK én JSW en betaal slechts €119,50 per jaar

JSW lezen op tablet en pc via Schooltas

Ontvang 10 x JSW

Krijg toegang tot het digitaal archief

Studenten ontvangen **40%** korting

Samen voor €78,- per jaar

Meer weten? Ga naar www.jsw-online.nl of bel 088-2266692